

גילעד אוסטרובסקי - ראש תחום פסולת ומחזור, אדם טבע ודין
gilado@adamteva.org.il

טיפול בפרש בעלי חיים על פי עקרונות הקיימות

אנחנו מברכים על כוונת המשרד למונע מטרדים ומפגעים סביבתיים שנגרמים מפרש בעלי חיים ועל היוזמה להסדיר תחום זה. יחד עם זאת, אנחנו סבורים שיש לעשות זאת מבלי לפגוע בתועלות סביבתיות רבות הטמונות בשימוש החקלאי בפרש בעלי חיים, תוך שמירת האיזון החשוב בין משק החי לבין השטחים הפתוחים

עמדת עמותת "אדם טבע ודין"

1. פסולת מזינה חקלאות ומאפשרת את קיומה

הקשר בין פסולת אורגנית לחקלאות ולשמירה על שטחים פתוחים הוא אחד מהביטויים היפים של הקיימות. פסולת אורגנית מסוגים שונים מזינה את הקרקע ומעשירה אותה ותומכת בקיומה של חקלאות מקומית, ואילו החקלאות מצדה, מהווה מרחב חוץ עירוני רחב ידיים, המשמש כקולטן של הפסולת הנוצרת במרחב הבנוי. כך, נוצר קשר הדדי חיובי: שימוש חקלאי בפסולת האורגנית מסייע לחקלאות וזו בתורה מספקת פתרון בר קיימא לטיפול בפסולת.

נוצר קשר הדדי חיובי: שימוש חקלאי בפסולת האורגנית מסייע לחקלאות וזו בתורה מספקת פתרון בר קיימא לטיפול בפסולת

יישום נרחב של פרש בעלי חיים בקרקעות חקלאיות תומך גם בשימור קרקע, בחיסכון במים ותורם לעלייה ביבול. לפיכך, הבנת קשרי הגומלין בין פסולת לחקלאות וחתימה לביסוס הקשר הזה ולפיתוחו, הוא עקרון חשוב במדיניות הטיפול בפסולת. הפורום האורגני, שיזמה אדם טבע ודין ובו השתתפו, בין היתר, אנשי המשרד להגנת הסביבה ומשרד החקלאות, דן באריכות בסוגיות אלה וניתח את התועלות והבעיות הסביבתיות הכרוכות בשימוש בפסולת ובקומפוסט. **המסמך המסכם של הפורום האורגני מצביע על כך שהתועלות עולות, באופן מובהק, על הבעיות שעוללות להיגרם משימוש חקלאי בפסולת אורגנית!**

2. הבחנה בין מטרד לבעיה סביבתית

התקנות המוצעות על ידי המשרד להגנת הסביבה נולדו מתוך הצורך לטפל במטרדי ריח ומטרדי זבובים, הנגרמים כתוצאה מהטיפול בפסולת ופיזור הזבל והקומפוסט בשדה. צורך זה הוא בר תוקף, אולם נדרשת כאן הבחנה חשובה בין מטרדים סביבתיים, לבין בעיות סביבתיות

יסודיות. המטרדים הסביבתיים, אף שיכולים להיות חמורים ומטרידיים, השפעתם היא מקומית ובדרך כלל בת חלוף, כאשר הם מטופלים כהלכה. לעומתם, בעיות סביבתיות כגון זיהום מים וזיהום קרקע הן ארוכות טווח ותיקונן יכול לארוך שנים, כאשר לעתים, הנזק איננו בר תיקון. המטרה, במקרה שלפנינו, היא למצוא טיפול יעיל למטרדי הריח והזבובים מבלי לפגוע במגוון תועלות סביבתיות הנובעות מהשימוש החקלאי בזבל בעלי חיים. אמצעי הטיפול צריכים להתאים לעצמת הבעיה, תוך הכרת השונות הקיימת באזורי הארץ השונים. יש לתת את הדעת על כך שגם אתרי הקומפוסט עצמם מהווים מקור למטרדי ריח ולכן יש חשיבות רבה במיפוי המקורות והאזורים הקולטים, בהבנת היקף בעיית הריח והזבובים ובחירת כלים שיתנו מענה ממוקד במקומות הנדרשים. התקנות המוצעות מתעלמות מההבחנה הזו ומהפגיעה הצפויה בחקלאות ובשימור הקרקע.

3. בעיות באיסור על שימוש בפרש לא מטופל

עיקרן של התקנות המוצעות הוא איסור על פיזור פרש שלא עבר קומפוסטציה במתקן טיפול, אנחנו סבורים שהחלת האיסור תגרור נזק בכמה מישורים:

- 1) צמצום השטחים החקלאיים המקבלים זבל יגרום להגברה של יצירת סחף ודלדול קרקע, בעיקר בשטחים שוליים שבהם כה נחוץ לשמור על ממשק מגן. יש להדגיש ששימור הקרקע הוא מטרה חשובה ויסודית במדיניות החקלאית ולכן יש למצוא דרכים להרחבת השטחים המטופלים בזבל ולא לצמצמם.
- 2) צמצום השימוש בפרש וצמצום השטחים החקלאיים שבהם משתמשים בזבל עלול לגרום גם לפחיתה ביבול החקלאי וכן להשפעות שליליות נוספות, ישירות ועקיפות, שיגרמו כתוצאה מכך.
- 3) חיוב גורף של טיפול בפרש ברמת בשלות 5, איננו נכון מבחינה אגרונומית והוא יגרום לאובדן של יסודות הזנה חשובים ובכך, להפחתת התרומה של הפרש לקרקע ולחקלאות.
- 4) הגברת פליטות גזי חממה כתוצאה מהגברת השינוע ותהליכי הטיפול וכן כתוצאה מפחיתה ביסודות הזנה שתביא להגברת השימוש בדשן כימי.

גלעד מרצה בכנס הסביבה בבית דגן

פיזור זבל רפת ולול בשדות מעשיר את הקרקע

הטיפול הנכון צריך להתמקד במוקדי יצירת המטרדים והמפגעים: במקום גידולם של בעלי החיים, באתרי הטיפול, ובשדות, בתקופת פיזור הזבל או הקומפוסט (ויש להזכיר שגם פיזור קומפוסט בשל עלול לגרום לפליטת ריח במשך מספר ימים). הדרך המוצעת לעשות כן היא לקבוע כללים ברורים ולפקח באופן קפדני על קיומם. הדברים יפים לטיפול בזבובים שמצריך טיפול מדויק במוקדי העירום וכן בנקיטת אמצעים לצמצום משמעותי של עצמת הריח.

המטרה במקרה שלפנינו היא למצוא טיפול יעיל למטרדי הריח והזבובים מבלי לפגוע במגוון תועלות סביבתיות הנובעות מהשימוש החקלאי בזבל בעלי חיים

לסיכום

אנחנו סבורים שמתן מענה לבעיית הריח והזבובים, צריך להיעשות מתוך ראייה רחבה והתחשבות בכלל התועלות והבעיות הסביבתיות. תפיסה זו מובילה לכך שפתרון הבעיה נעוץ בהפעלת אמצעים וכלים שלא יפגעו באפשרות לבצע טיפול מקומי בפרש ולפזר פרש באופן מבוקר. אימוץ גישה שכזו תביא לצמצום המטרדים ולא תפגע בתועלות הסביבתיות הגלומות בפרש. ■

גלעד אוסטרובסקי

2 על תאר שני בתכנון ובמדיניות סביבתית באוניברסיטה העברית. עומד בראש תחום פסולת ומחזור בעמותת 'אדם טבע ודין', עוסק בקידום מדיניות בת קיימא בתחומי הצריכה וניהול הפסולת. מרצה בנושאי הקיימות, מלמד במכללת עמק יזרעאל ומקדיש זמן לעבודה 'מלמטה' עם קהילות ואנשים החותרים לשינוי סביבתי וחברתי. ■

4. האמנם שימוש בזבל גולמי מהווה סיכון בריאותי לציבור

בדברי ההסבר לתקנות המוצעות נכתב שהשימוש בפרש לא מטופל מהווה סיכון בריאותי לציבור, בגלל גורמי המחלה המצויים בפרש לא מטופל. נראה לנו שאמירה זו היא מרחיקת לכת ואיננה מבוססת דיה. הנושא הבריאותי נדון אף הוא בפורום האורגני והמידע שהוצג מלמד, שלא מוכרות מחלות מקצוע אצל חקלאים העוסקים בטיפול ובפיזור פסולת אורגנית וקומפוסט. משמע, הסיכון לתחלואה מגורמי מחלה המצויים בזבל איננו כה גבוה בהכרח. בנוסף, לסיכון הבריאותי שעלול להיגרם כתוצאה מזיהום גידולים שדושנו בזבל, יש לנתח את הסיכון על פי סוג הגידול, משטר הגידול וכמובן, לאור התקנים והחוקים הקיימים התקפים בנושא זה.

5. יש לאפשר טיפול מקומי ושימוש מבוקר בזבל שלא הגיע לדרגת בשלות מרבית

על פי תפיסת הקיימות, הטיפול המקומי הוא בעל ערך רב, משום שהוא מאפשר הפעלת אמצעים פשוטים וזולים יותר. הוא מצמצם שינוע ומאפשר לנצל ביעילות יתרונות מקומיים המתאימים לקנה מידה קטן ובינוני. בכל האמור בזבל רפתות, הטיפול המקומי מאפשר זיבול של שטחים חקלאיים בקרבת מקום ובכך גלומה תועלת סביבתית, הן בערכים הגבוהים של יסודות ההזנה והן בצמצום מרחקי ההובלה. אולם, התקנות המוצעות אוסרות על יצרן הפרש לטפל בו באופן מקומי, לרבות איסור על ממשק קלטור זבל חצרות. אנחנו סבורים שיש מקום להקפיד הקפדה יתרה על הטיפול המקומי ולוודא שתושבי המקום ועובדי אורח, אינם נפגעים ממטרדים סביבתיים, אולם יש לאפשרו. כידוע, שיטת הקלטור מצריכה פעולות המשך של פינוי הזבל מהחצר, עירומו להמשך הבשלה, ולאחר מכן פיזורו בשדה. על פי הניסיון הנצבר, נראה שלשיטת הקלטור יתרונות מובהקים והיא בעלת תועלת סביבתית וכלכלית, במקומות שבהם היא מיושמת בהקפדה.

6. הטיפול בזבובים ובמפגעי ריח

כפי שנאמר בפתח, אין להקל ראש בצורך לטפל במטרדים העלולים להיגרם משימוש בזבל פרות בשטחים חקלאיים, אולם יש לעשות זאת באופן ממוקד ויעיל ומבלי לפגוע בתועלות הנובעות מהשימוש בפרש בחקלאות.